

Asia

Oikeuden varmistaminen EU:ssa – eurooppalainen oikeusalan koulutusstrategia vuosiksi 2021–2024, tiedonanto

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan komissio on 2.12.2020 julkaissut eurooppalaisen oikeusalan koulutusstrategian vuosiksi 2021 – 2024. Komissio esitteli koulutusstrategian oikeusministerien epävirallisessa videokokouksessa 2.12.2020, mahdollisesta jatkokäsittelystä ei ole tietoa.

Suomen kanta

Demokratia, oikeusvaltioperiaate sekä perus- ja ihmisoikeudet ovat unionin kaiken toiminnan perusta. Näitä arvoja on edistettävä kokonaisvaltaisesti. Toimia oikeusvaltion vahvistamiseksi on jatkettava. Riippumaton oikeuslaitos on yksi oikeusvaltion kulmakivistä ja kansallisilla tuomioistuimilla on olennainen asema paitsi tehokkaan oikeussuojan varmistamisessa kansallisesti myös osana EU:n oikeusjärjestystä.

Suomi katsoo, että oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittamiseksi EU:ssa tulee tietoisuutta oikeusvaltioperiaatteesta lisätä ja yhteisen oikeusvaltiokulttuurin luomista edistää. Tietoisuutta voidaan lisätä mm. oikeudellisen koulutuksen avulla. Samalla on kuitenkin kunnioitettava oikeusvaltioperiaatteeseen kuuluvaa tuomioistuinten riippumattomuutta.

Suomi pitää tärkeänä, että oikeusalan osaamiseen kiinnitetään huomiota ja toimijoiden ammattitaidon kehittämistä tuetaan myös EU-tasolla. On tärkeää, että oikeushoidon toimijoiden ammattitaito ja osaamistaso on korkea. Olennaista on, että jokainen oikeushoidon ammattilainen ymmärtää ja tunnistaa osaamisen jatkuvan kehittämisen merkityksen. Oikeusvaltion vahvistamiseksi osaamista on kehitettävä niin, että nykypäivän vaatimuksiin ja tulevaisuuden haasteisiin voidaan vastata parhaalla mahdollisella tavalla. Yhteistyön sujuvuus ja vahvistaminen sekä kansallisten toimijoiden välillä että rajat ylittävässä yhteistyössä on niin ikään tärkeää.

Pääasiallinen sisältö

Taustaksi

Kansallisilla oikeusalan ammattilaisilla on keskeinen rooli oikeusvaltioperiaatteen ylläpitämisessä. EU:n komissiolla on ollut oikeusalan koulutusstrategia jo vuosille 2011 - 2020. Nyt kyseessä olevassa komission tiedonannossa esitellään vuosille 2021 – 2024 oikeusalan eurooppalainen koulutusstrategia, jolla pyritään vastaamaan alan uusiin haasteisiin.

Koulutuksesta

EU:n uudessa oikeusalan koulutusstrategiassa on tunnistettu ja luetellaan varsin laajasti teemoja, joissa oikeusalan ammattilaisten osaaminen tulee olla nykypäivän vaatimusten tasalla. Esille tuodaan EU-oikeuden, oikeusvaltioperiaatteen ja perusoikeuksien lisäksi mm. tekoäly ja digitalisaatio, yksilön oikeuksien suoja digitaalisessa toimintaympäristössä (tietosuoja, yksityisyyden suoja, syrjimättömyys, sopimusoikeus ja kuluttajansuoja) sekä erityisryhmien oikeudet ja rajat ylittävä oikeudellinen yhteistyö. Strategiassa kiinnitetään huomiota myös siihen, että tärkeää ei ole vain aineellisen oikeuden osaaminen vaan myös muut ammattitaidon osa-alueet kuten työelämävalmiudet, tuomarin taidot, kielitaito sekä kyky toimia digitaalisessa toimintaympäristössä ja hyödyntää sitä.

Nuorten, alalle tulevien ammattilaisten osalta EU:n koulutusstrategiassa katsotaan, että jokaisen tuomarin ja syyttäjän tulisi peruskoulutuksessa tai pian nimityksensä jälkeen saada mahdollisuus osallistua tuomari- tai syyttäjävaihtoon ulkomailla. Lisäksi kiinnitetään huomiota oikeudellisen alan kielitaitoon osana ammatillista peruskoulutusta.

Strategiassa halutaan myös kiinnittää koulutusta tarjoavien toimijoiden huomiota oikeusalan koulutustarpeiden seuraamiseen ja siihen, että uusiin tarpeisiin tulee aktiivisesti reagoida. EU:n tehtäväksi on tunnistettu oikeusalan koulutuksen tukeminen ja yhteistyö Euroopan Neuvoston kanssa.

Osallistujatavoitteet

Strategian tavoitteena on, että vuoteen 2024 mennessä jatkuvan EU – oikeudellisen koulutuksen tulisi tavoittaa mm.:

65% tuomareista ja syyttäjistä

15% tuomioistuinten ja syyttäjälaitoksen kansliahenkilökunnasta, joka tarvitsee EU - oikeudellista osaamista

20% voudeista.

Lisäksi strategia asettaa tavoitteita myös eurooppalaisille koulutusverkostoille, kuten European Judicial Training Network (EJTN), European Network of Penitentiary Training Academies (EPTA) sekä Confederation of European Probation (CEP).

Koulutuksen laatu ja tehokkuus

EU:n tavoitteena on, että koulutuksen järjestäjät jäsenvaltioissa mm. seuraisivat EU-tason suosituksia ja ohjeita (esim. EJTN Handbook on judicial training methodology in Europe), järjestäisivät valtioiden rajat ylittävää koulutusta vähintään 5 %:lle tuomareista ja syyttäjistä vuosittain sekä rohkaisisivat uusia osallistujia mukaan tällaiseen toimintaan. Lisäksi tavoitteena on, että kansallisella tasolla koulutuksissa hyödynnettäisiin modernia teknologiaa (e-oppiminen), varmistettaisiin, että osallistujilla on kyky hyödyntää uusia teknisiä koulutusratkaisuja sekä arvioitaisiin koulutuksen vaikuttavuutta.

EU:n komissiolta odotetaan eurooppalaiseen e-Justice portaaliin “eurooppalaista koulutus-alustaa”, josta oikeusalan ammattilaisten saatavissa olisi tietoa koulutustarjonnasta sekä itseopiskelumateriaalia.

Toimijoiden yhteisvastuu

EU:n koulutusstrategiassa suositellaan, että kaikissa jäsenvaltioissa luotaisiin kansallinen EU-oikeuskoordinaattoreiden verkosto tuomareille ja syyttäjille sekä edistettäisiin tällaisten verkostojen rajat ylittävää yhteistyötä. Myös muiden oikeusalan toimijoiden osalta suositellaan vertaistukea työssäoppimiseen.

EJTN:ltä odotetaan mm. laadukasta koulutusta, myös digitaalisessa muodossa, tuomareille ja syyttäjille. Lisäksi odotetaan, että tuomioistuinten muun henkilöstön koulutustarpeet otetaan huomioon. EU-tason verkostoilta, koulutuksen tarjoajilta ja oikeusalan ammattilaisten omilta organisaatioilta odotetaan valtioiden rajat ylittävän koulutustarjonnan edistämistä ja koordinoitua.

EU:n komissiolta odotetaan tukea eri toimijoiden yhteistyöhön, jotta uuden koulutusstrategian tavoitteet voidaan saavuttaa. Lisäksi odotetaan taloudellista tukea laatuhankeille, joilla vastataan konkreettisiin koulutustarpeisiin kestävä kehityksen mukaisin tavoin. Myös EJTN:lle odotetaan tukea. Komissiolta odotetaan myös seurantajärjestelmän parantamista yhdessä oikeusalan koulutuksen toimijoiden kanssa.

Seuranta

Tiedoksiannon mukaan komissio jatkaa koulutusasioista raportointia. Komissio pohtii alan toimijoiden kanssa yhdessä kuinka tiedonkeruuta ja analysointia voidaan parantaa.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Koulutusstrategia ei ole Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 288 artiklassa tarkoitettu unionin säädös eikä oikeudellisesti sitova instrumentti.

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 67 artiklan mukaan unioni muodostaa vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen, jolla kunnioitetaan perusoikeuksia ja jäsenvaltioiden erilaisia oikeusjärjestelmiä ja -perinteitä.

Perussopimusten 81 artiklan 2 momentin h -kohdan ja 82 artiklan 1 momentin c -kohdan mukaan EU:lla on toimivalta tukea oikeudellista yhteistyötä siviili- ja rikosasioissa oikeusalan koulutuksen avulla.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentin vastuuvaliokunta on kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta LIBE. Oikeuskomissaari Reynders esitteli oikeusalan koulutusta koskevan strategian ja asiasta käytiin keskustelu oikeusasioiden valiokunta JURI:ssa joulukuussa 2020.

Kansallinen valmistelu

Oikeudellisten kysymysten jaoston kirjallinen menettely 1.-3.2.2021.

Eduskuntakäsittely

EU:n aiemmasta koulutusstrategiasta on annettu E-kirje E 79/2011 vp.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Tiedonannolla ei ole suoria vaikutuksia kansalliseen lainsäädäntöön.

Tiedonanto koskee Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 23 kohdassa tarkoitettua lainkäyttöä, joka on valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluva asia.

Taloudelliset vaikutukset

Tiedonannolla ei ole suoria taloudellisia vaikutuksia.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Oikeusalan vuosittaisissa tulostauluissa kuvataan oikeuslaitosten laatua oikeussuojan saatavuutta, ml. tuomarien koulutusta koskevilla indikaattoreilla. Oikeusalan tulostauluja on käsitelty viimeksi E-kirjeissä E 122/2020 vp ja E 22/2019 vp.

Toimia oikeusvaltioperiaatteen lujittamiseksi unionissa on käsitelty mm. E-kirjeessä E 17/2019 vp jatkokirjeineen.

Oikeudenhoidon toimijoiden osaamisen kehittämisestä on keskusteltu epävirallisessa oikeus- ja sisäministerien kokouksessa tammikuussa 2020 (OM2020-00011).

Komission tiedonannossa ”EU:n lainsäädäntö: parempiin tuloksiin soveltamista parantamalla” on käsitelty EU:n lainsäädännön täytäntöönpanon ja soveltamisen tehostamista, mukaan lukien komission ja jäsenvaltioiden välinen yhteistyö lainsäädännön täytäntöönpanossa. Tiedonannossa muistutetaan, että jäsenvaltioiden oikeuslaitoksilla on keskeinen rooli EU:n lainsäädännön täytäntöönpanon valvonnassa. Komissio tukee jäsenvaltioiden toimia kansallisten oikeusjärjestysten toimivuuden ja tehokkuuden varmistamiseksi. Komission mukaan tuomareiden ja muun oikeuslaitoshenkilöstön osaamisen ja ammattitaidon kehittäminen EU-asioissa on tärkeää. Oikeusalan ammattilaisille suunnataan koulutuksia komission tuella. Jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa kansallisista oikeusjärjestelmistä vahvistetaan edelleen muun muassa E-justice-työn ja oikeudellisten verkostojen avulla. Tiedonannosta on laadittu E-kirje E 20/2017 vp.

Suomessa Tuomioistuinviraston tehtäväksi on säädetty huolehtia koulutuksen järjestämisestä tuomareille ja tuomioistuinten muulle henkilöstölle yhteistyössä

tuomarinkoulutuslautakunnan kanssa. Tuomioistuinlaitoksella on osaamisen kehittämisen strategia, jonka periaatteet ovat yhteneväisiä EU -komission koulutusstrategian kanssa. Tuomareiden täydennyskoulutusohjelmaan on otettu muun muassa Rule of Law -teema, jossa käsitellään oikeusvaltioperiaatteita ja tuomareiden yhteiskunnallista asemaa sekä ammattiettiikkaa. Lisäksi ohjelmaan on lisätty erityinen EU-perusoikeuskirjaa ja sen soveltamisalaa käsittelevä koulutustilaisuus, joka toteutuu ensimmäisen kerran vuonna 2021. Tuomarikoulutuksessa on ryhdytty aktiivisesti hyödyntämään Euroopan neuvoston verkkokurssitarjontaa ihmis- ja perusoikeuksista. Tuomareiden osallistuminen EU-oikeutta käsitteleviin koulutuksiin täyttää jo nyt komission tiedonannossa asetetut vaatimukset.

Syyttäjälaitoksella on oma koulutusstrategiansa, josta vastaa valtakunnansyyttäjän toimisto. EU:n oikeuden osaamisen lisääminen eri tavoin ja sen soveltamisen tehostaminen on myös syyttäjälaitoksen näkökulmasta kannatettava tavoite. Syyttäjälaitoksen voimassa oleva koulutussuunnitelma on laadittu vuosille 2020-2021. Syyttäjälaitoksen yhteisissä yleisopinnoissa on yhtenä osana kansainväliset instrumentit ja -oikeusapu, minkä lisäksi syyttäjälaitoksella järjestetään kansainvälisten asioiden alueellista koulutusta. Syyttäjälaitoksessa hyödynnetään lähiopetuksen lisäksi erilaisia digitaalisia koulutustapoja, kuten webinaareja ja simulaatiokoulutuksia, jotka mahdollistavat laajan osallistujakunnan. Koulutustallenteet ovat kaikkien syyttäjien hyödynnettävissä Syyttäjälaitoksen intrassa. EU:n oikeusalan koulutusstrategiassa esitetty 65%:n osallistumistavoite on siten saavutettavissa.

Ulosottolaitos vastaa omasta koulutuksestaan. Koulutusjärjestelmä on uudelleen harkinnassa. Valtakunnanvoudin mukaan ulosottolaitoksen oma tavoite EU -oikeutta käsitteleviin koulutuksiin osallistumiselle on korkeampi kuin EU:n oikeusalan koulutusstrategiassa esitetty 20 %:n tavoite.

Oikeusavun sekä talous- ja velkaneuvonnan ammatillisen täydennyskoulutuksen järjestäminen on oikeusministeriön vastuulla. EU:n lainsäädäntö viedään osaksi koulutusten asiasisältöjä. Koulutustarpeita seurataan aktiivisesti ja koulutuspäivien sisältöjä mukautetaan vastaamaan parhaalla mahdollisella tavalla kohderyhmän tarpeisiin, nykyisiin ja tuleviin haasteisiin. Koulutustarjontaan tullaan lisäämään erityisesti EU -oikeuteen ja ihmisoikeuksiin liittyvää koulutusta. Koulutuksessa hyödynnetään lähiopetuksen lisäksi myös erilaisia digitaalisia koulutustapoja, mikä mahdollistaa laajemman osallistujakunnan kuin perinteinen lähiopetus. EU:n oikeusalan koulutusstrategiassa esitetty tavoite on siten saavutettavissa.

Vaihto-ohjelmien hyödyntäminen ei Suomessa ainakaan vielä ole komission tiedonannon mukaisella tasolla.

Asiakirjat

COM(2020) 713 final; Komission tiedonanto eurooppalaisen oikeusalan koulutusstrategiasta vuosiksi 2021–2024

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Oikeusministeriö, Anne Hallavainio 02951 50458 (laatija)
 Oikeusministeriö, Miia Ljungqvist, 02951 50112 (Syyttäjälaitos)
 Oikeusministeriö, Marika Yli-Ikkela, 02951 50174 (oikeusapu, edunvalvonta, talous- ja velkaneuvonta)

Oikeusministeriö, Arja Kinnunen, 02951 50227 (oikeusapu, edunvalvonta, talous- ja velkaneuvonta)

EUTORI-tunnus

EU/2020/1719

Liitteet**Viite**

Asiasanat
Hoitaa

Tiedoksi
